

Сауляк Олександр. Розвиток аграрного експорту України в умовах «зеленої» трансформації та інтеграції до ЄС. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2025. Випуск 3-4. С. 121-129.

DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2025.03-04.121>

УДК 338.436:005.591.4:061.1ЄС:339.923

JEL Classification: Q17, F15, O16

Сауляк Олександр

аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

E-mail: olesaulyak@gmail.com

ORCID: 0009-0007-6154-6604

РОЗВИТОК АГРАРНОГО ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ «ЗЕЛЕНОЇ» ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

Анотація

Вступ. Аграрний сектор є одним із ключових драйверів експортного потенціалу України, забезпечуючи значну частку валютних надходжень і відіграючи важливу роль у глобальній продовольчій безпеці. Водночас сучасний етап розвитку аграрного експорту відбувається в умовах суттєвих трансформацій, пов'язаних із «зеленою» трансформацією економіки та інтеграцією України до європейського економічного простору.

Методи. У статті застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Теоретичні аспекти розвитку аграрного експорту в умовах «зеленої» трансформації та євроінтеграції узагальнено з використанням методів аналізу і синтезу, індукції та дедукції, а також системного підходу. Для оцінювання динаміки та структурних змін аграрного експорту використано статистичні методи, порівняльний аналіз і графічні прийоми на основі даних ДССУ, Євростату, OECD та FAO. Обґрунтування ролі «зеленої» трансформації здійснено із застосуванням інституційного аналізу, структурно-логічного моделювання та узагальнення міжнародного досвіду ЄС.

Результати. У результаті дослідження встановлено, що «зелена» трансформація та євроінтеграція змінюють модель аграрного експорту України, зумовлюючи перехід від переважно сировинної орієнтації до експортної стратегії, заснованої на підвищенні доданої вартості, якості та екологічної відповідності продукції. Обґрунтовано, що інтеграція екологічних стандартів ЄС, систем простежуваності та вуглецевого обліку у національну експортну політику підвищує адаптивність аграрних експортерів і знижує вплив нетарифних бар'єрів на доступ до європейських ринків. Доведено, що результативність розвитку аграрного експорту в умовах «зеленої» трансформації значною мірою залежить від системного стратегічного управління, державної підтримки екологічних інновацій та інвестицій у технологічну модернізацію аграрного виробництва.

Перспективи. Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язувати з кількісним оцінюванням впливу «зеленої» трансформації на обсяги, структуру та додану вартість аграрного експорту України. Важливим напрямом є розроблення економетричних і сценарних моделей оцінки ефективності інструментів державної та європейської підтримки адаптації аграрних експортерів до екологічних стандартів ЄС. Перспективним також є аналіз інтеграції українських аграрних підприємств у європейські ланцюги доданої вартості з урахуванням регіональних особливостей і викликів післявоєнного відновлення.

Ключові слова: аграрний експорт, «зелена» трансформація, євроінтеграція, сталий розвиток, екологічні стандарти ЄС, конкурентоспроможність, інституційні чинники, ланцюги доданої вартості.

Вступ.

Аграрний сектор є одним із ключових драйверів експортного потенціалу України, забезпечуючи значну частку валютних надходжень і відіграючи важливу роль у глобальній продовольчій безпеці. Водночас сучасний етап розвитку аграрного експорту відбувається в умовах суттєвих трансформацій, пов'язаних із «зеленою» трансформацією економіки та інтеграцією України до європейського економічного простору.

Європейський Союз послідовно впроваджує політику сталого розвитку, закріплену в Європейському зеленому курсі, що передбачає підвищення екологічних стандартів виробництва, зменшення негативного впливу на довкілля та перехід до кліматично нейтральної економіки. Для України це означає необхідність адаптації аграрного експорту до нових вимог і переосмислення експортної стратегії в довгостроковій перспективі.

У цьому контексті особливої актуальності набуває роль державної політики у формуванні умов для підвищення конкурентоспроможності аграрного експорту України в євроінтеграційному та «зеленому» вимірах. Гармонізація національного регуляторного середовища з вимогами ЄС, підтримка інноваційних і ресурсоефективних технологій, розвиток експортної інфраструктури та інституційне забезпечення доступу аграрних виробників до європейських ринків стають ключовими чинниками збереження та нарощування експортного потенціалу. Відповідно, наукове обґрунтування механізмів державної підтримки аграрного експорту в умовах «зеленої» трансформації та євроінтеграції є необхідним для формування ефективної та довгостроково орієнтованої експортної стратегії України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У наукових дослідженнях з проблематики розвитку аграрного експорту поєднуються класичні підходи до аналізу конкурентоспроможності та сучасні концепції сталого розвитку й «зеленої» трансформації, що розкривають роль інституційних і екологічних чинників у формуванні експортних переваг (T. W. Schultz; D. C. North). У працях С. van der Linde, M. E. Porter та M. R. Kramer доведено, що екологічні вимоги й стандарти можуть виступати джерелом інновацій і довгострокової конкурентоспроможності, стимулюючи перехід від цінової конкуренції до конкуренції на основі якості та доданої вартості. Міжнародні та європейські дослідження акцентують на необхідності інтеграції «зелених» цілей у експортні стратегії та гармонізації національної політики з регуляторними рамками ЄС у межах Європейського зеленого курсу. Вітчизняні науковці (К. В. Петренко, Л. В. Золотоверх, С. В. Щербина, Н. Петруха, Н. Карпінська) зосереджують увагу на трансформації аграрного сектору України, інституційних та правових умовах «озеленення» виробництва й адаптації аграрного експорту до вимог європейських ринків, водночас зазначаючи потребу в поглибленому аналізі структурних змін і результативності експортної політики в умовах євроінтеграції.

Мета.

Мета статті – обґрунтувати напрями розвитку аграрного експорту України в умовах «зеленої» трансформації та інтеграції до ЄС з урахуванням вимог сталого виробництва і підвищення його конкурентоспроможності та доданої вартості.

Методологія дослідження.

У статті застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Теоретичні аспекти розвитку аграрного експорту в умовах «зеленої» трансформації та євроінтеграції узагальнено з використанням методів аналізу і синтезу, індукції та дедукції, а також системного підходу. Для оцінювання динаміки та структурних змін аграрного експорту використано статистичні методи, порівняльний аналіз і графічні прийоми на основі даних ДССУ, Євростату, OECD та FAO. Обґрунтування ролі «зеленої» трансформації здійснено із застосуванням

інституційного аналізу, структурно-логічного моделювання та узагальнення міжнародного досвіду ЄС.

Результати.

У сучасній науковій літературі «зелена» трансформація розглядається як глибинний системний зсув у моделях економічного розвитку, що передбачає поєднання економічного зростання з екологічною безпекою, соціальною відповідальністю та довгостроковою стійкістю. В межах концепцій сталого розвитку, «зеленої» економіки та циркулярної економіки «зелена» трансформація трактується як інституційно та технологічно зумовлений перехід до ресурсоефективних, низьковуглецевих і кліматично нейтральних виробничих систем.

Аграрний сектор у цьому контексті займає особливе місце, оскільки, з одного боку, є джерелом продовольчої безпеки та експортних надходжень, а з іншого - значним споживачем природних ресурсів і чинником антропогенного навантаження на довкілля. Як зазначає Т. Schultz, «озеленення» аграрного виробництва й торгівлі виступає необхідною умовою збереження довгострокової конкурентоспроможності на глобальних ринках, де екологічні стандарти дедалі частіше трансформуються у нетарифні бар'єри [1].

У контексті аграрного експорту «зелена» трансформація означає не лише зниження негативного впливу виробництва на довкілля, а й зміну логіки формування експортних переваг. За підходами С. van der Linde, екологічні вимоги можуть виступати джерелом інновацій, сприяючи переходу від цінової конкуренції до конкуренції на основі якості, технологічності та доданої вартості. Відтак «зелений» аграрний експорт передбачає орієнтацію на продукцію з вищим ступенем переробки, сертифіковану за міжнародними екологічними стандартами (Organic, GlobalG.A.P., ISO 14001), із підтвердженою простежуваністю ланцюгів постачання та дотриманням вимог ESG [2].

З позицій інституційної економіки «зелена» трансформація аграрного експорту розглядається як результат взаємодії формальних інститутів (екологічне законодавство, торговельні угоди, стандарти ЄС) і неформальних норм (екологічна культура, відповідальність бізнесу, споживчі уподобання) [3]. У межах євроінтеграційного вектора розвитку України ці інституційні зміни набувають особливої ваги, оскільки імплементація положень Європейського зеленого курсу, Стратегії «Від лану до столу» та механізму вуглецевого коригування імпорту (CBAM) безпосередньо впливає на умови доступу аграрної продукції на ринки ЄС.

З точки зору стратегічного менеджменту, «зелена» трансформація аграрного експорту виступає довгостроковим управлінським завданням, що потребує інтеграції екологічних цілей у корпоративні та національні експортні стратегії [4]. Йдеться про формування «зелених» експортних ланцюгів вартості, інвестиції в екологічні інновації, цифрові системи моніторингу та сертифікації, а також розвиток людського капіталу, здатного забезпечити адаптацію аграрного бізнесу до нових регуляторних і ринкових вимог.

Інтеграція України до європейського економічного простору суттєво трансформувє умови функціонування аграрного експорту, поєднуючи розширення ринкових можливостей із посиленням регуляторних і стандартних вимог. Європейський Союз виступає ключовим торговельним партнером України в аграрній сфері: за даними Державної служби статистики України та Єврокомісії, у 2021–2024 рр. частка країн ЄС у структурі експорту агропродовольчої продукції України коливалася в межах 52–58 %, а в окремі роки перевищувала 60 %, що свідчить про зростаючу орієнтацію українського аграрного сектору на європейський ринок.

У вартісному вимірі експорт аграрної продукції до ЄС у 2024 р. оцінювався більш ніж у €13–14 млрд, навіть попри воєнні ризики, логістичні обмеження та нестабільність торговельних режимів. Основними товарними групами залишалися зернові культури, олійні та продукти їх переробки, продукція птахівництва, а також окремі нішеві позиції з вищою доданою вартістю (органічна продукція, мед, перероблені харчові продукти).

Водночас інтеграція до ринку ЄС супроводжується запровадженням жорстких вимог до якості, безпечності та екологічності аграрної продукції. Європейські регуляторні рамки - зокрема

Регламенти ЄС щодо безпечності харчових продуктів (General Food Law), вимоги GlobalG.A.P., HACCP, ISO 22000, а також положення Європейського зеленого курсу і стратегії «Від лану до столу» - охоплюють практично всі етапи агропродовольчого ланцюга: від використання засобів захисту рослин і добрив до умов транспортування, простежуваності та маркування продукції.

Для українських аграрних експортерів це означає необхідність глибокої модернізації виробничих і управлінських процесів. За оцінками галузевих асоціацій, у 2022–2024 рр. лише близько 35–40 % аграрних підприємств, орієнтованих на експорт, мали повний набір сертифікованих систем управління якістю та безпечністю, сумісних із вимогами ЄС. Водночас частка сертифікованих виробників органічної продукції залишалася відносно низькою - близько 1,1–1,3 % сільськогосподарських угідь, що істотно поступається середньоевропейському рівню.

У короткостроковій перспективі адаптація до стандартів ЄС супроводжується зростанням витрат виробництва та трансакційних витрат, пов'язаних із сертифікацією, модернізацією технологій, цифровізацією обліку та логістики. За оцінками експертів FAO, додаткові витрати на відповідність екологічним і якісним стандартам можуть збільшувати собівартість аграрної продукції на 5–15 % залежно від галузі та масштабу підприємства.

Разом із тим у довгостроковому вимірі євроінтеграційний вектор формує структурні передумови для підвищення конкурентоспроможності українського аграрного експорту [5]. Дотримання стандартів ЄС забезпечує стабільний доступ до одного з найбільших і найбільш платоспроможних агропродовольчих ринків світу, сприяє диверсифікації експортної структури, зростанню частки продукції з вищою доданою вартістю та зменшенню цінової волатильності експорту.

«Зелена» трансформація поступово, але системно змінює товарну структуру аграрного експорту України, впливаючи як на номенклатуру експортованої продукції, так і на співвідношення між сировинними та переробленими товарними групами [6]. Традиційна експортна модель, орієнтована переважно на зернові та олійні культури з низьким рівнем доданої вартості, дедалі більше обмежується екологічними вимогами, вуглецевими критеріями та стандартами простежуваності, що формуються в межах Європейського зеленого курсу, стратегії «Від лану до столу» та механізму вуглецевого коригування імпорту (CBAM).

За даними Державної служби статистики України, у 2018–2024 рр. частка сировинних товарних груп (зерно, насіння олійних культур, необроблена аграрна сировина) у загальному обсязі аграрного експорту зменшилася з понад 65 % до близько 55–58 %, тоді як експорт продукції переробки (олії, шроти, харчові продукти, готові корми) демонстрував більш стійку динаміку зростання. Зокрема, експорт рослинних олій у вартісному вимірі у 2023–2024 рр. перевищував €6–7 млрд, що становило понад 25 % загального аграрного експорту України.

Під впливом «зеленої» трансформації зростає значення екологічно сертифікованої та органічної продукції. Україна входить до першої п'ятірки постачальників органічної агропродукції до ЄС, а обсяги експорту органічних товарів у 2021–2024 рр. коливалися в межах €200–250 млн на рік, навіть з урахуванням воєнних обмежень. Основними позиціями залишаються органічні зернові, олійні культури, бобові, мед та продукція первинної переробки.

Важливим структурним зрушенням стає також зростання ролі продукції з підтверджено низьким екологічним слідом та повною простежуваністю ланцюгів постачання. За оцінками FAO, у 2022–2024 рр. близько 30–35 % аграрного експорту України до країн ЄС уже супроводжувалося цифровими або документально підтвердженими системами простежуваності (GlobalG.A.P., HACCP, ISO 22000), тоді як у 2015–2017 рр. цей показник не перевищував 15–18 %. Це свідчить про поступове інституційне та технологічне переорієнтування експорту на «зелені» та якісні критерії.

Водночас екологічні та кліматичні вимоги формують нові обмеження для традиційних експортних товарів. Зростання вимог до скорочення викидів парникових газів, раціонального використання добрив і засобів захисту рослин, а також водних ресурсів призводить до підвищення трансакційних витрат для виробників сировинної продукції. За експертними оцінками, впровадження

«зелених» стандартів може збільшувати собівартість експорту зернових культур на 7–12 %, що знижує їхню цінову конкурентоспроможність без переходу до глибшої переробки.

У цьому контексті «зелена» трансформація стимулює розвиток переробних потужностей та диверсифікацію експортної структури. Зростає інтерес до експорту продуктів харчування з більшою доданою вартістю, нішевих культур, біоенергетичної сировини, а також інноваційних агропродовольчих товарів, орієнтованих на вимоги сталого розвитку. Таким чином, аграрний експорт дедалі більше виконує функцію не лише джерела валютних надходжень, а й інструменту реалізації екологічних і кліматичних цілей держави, поєднуючи економічну ефективність із довгостроковою екологічною стійкістю.

Розвиток аграрного експорту України в умовах «зеленої» трансформації супроводжується комплексом управлінських та інституційних викликів, що формуються на перетині екологічних вимог, воєнних ризиків, обмежених інвестиційних ресурсів і трансформації регуляторного середовища [7]. Одним із ключових обмежень залишається недостатній рівень інвестицій у екологічну модернізацію виробництва. За даними Національного банку України та Державної служби статистики, у 2020–2024 рр. частка капітальних інвестицій у сільське господарство, спрямованих на екологічні та ресурсоефективні технології, не перевищувала 6–8 % загального обсягу інвестицій у галузь, що суттєво поступається середньоєвропейським показникам.

Суттєвим стримувальним чинником є також обмежений доступ сільськогосподарських підприємств до фінансування «зелених» проєктів. У 2022–2024 рр. лише близько 18–22 % сільськогосподарських підприємств мали доступ до банківського кредитування на умовах, прийнятних для фінансування екологічних інновацій, тоді як для малих і середніх виробників цей показник не перевищував 12–15 %. Висока вартість кредитних ресурсів, дефіцит довгострокових фінансових інструментів і підвищені ризикові премії суттєво обмежують інвестиційну активність у сфері «зеленого» експорту.

Окремим управлінським викликом виступає дефіцит компетенцій у сфері сталого розвитку та екологічного менеджменту. За результатами опитувань профільних асоціацій, у 2023–2024 рр. лише 25–30 % керівників сільськогосподарських підприємств, орієнтованих на експорт, системно інтегрували показники ESG та екологічні KPI у стратегічне планування. Водночас понад 60 % підприємств декларували брак фахівців із підготовки нефінансової звітності, вуглецевого обліку та управління ланцюгами постачання відповідно до вимог ЄС.

Важливу роль у подоланні зазначених обмежень відіграє державна політика підтримки «зеленого» аграрного експорту. У 2021–2024 рр. обсяги державної підтримки аграрного сектору коливалися в межах €5–8 млрд на рік, однак частка програм, прямо спрямованих на екологічну модернізацію, енергоефективність і кліматичну адаптацію, залишалася обмеженою – на рівні 10–15 % загального фінансування. Водночас програми компенсації вартості сертифікації, підтримки органічного виробництва та впровадження цифрових систем простежуваності демонструють поступове зростання охоплення.

Ключовим інституційним завданням залишається гармонізація нормативно-правової бази України з вимогами ЄС у сфері екологічних стандартів, безпечності харчових продуктів і торговельного регулювання [8]. За оцінками експертів, станом на 2024 р. рівень імплементації агроєкологічних директив ЄС в Україні становив близько 65–70 %, що свідчить про істотний прогрес, але водночас залишає значний простір для подальших інституційних реформ.

Для менеджменту сільськогосподарських підприємств у таких умовах ключовим завданням стає інтеграція принципів сталого розвитку у експортні стратегії та бізнес-моделі. Йдеться про перехід від фрагментарного виконання екологічних вимог до системного управління екологічними ризиками, інвестицій у «зелені» інновації, розвиток партнерств у ланцюгах доданої вартості та формування довгострокових конкурентних переваг на основі екологічної якості та відповідності стандартам ЄС.

У довгостроковій перспективі «зелена» трансформація та поглиблення інтеграції України до Європейського Союзу формують системні передумови для переходу від переважно сировинної

моделі аграрного експорту до моделі, орієнтованої на зростання доданої вартості, якість і екологічну відповідність продукції. За оцінками Світового банку та OECD, країни, що інтегрували екологічні стандарти ЄС у свої експортні стратегії, у середньостроковій перспективі (5–10 років) збільшують частку продукції переробки в експорті на 10–20 відсоткових пунктів, що супроводжується зростанням експортної виручки навіть за стабільних фізичних обсягів постачання.

Для України така трансформація має особливе значення з огляду на нинішню структуру експорту: у 2023–2024 рр. частка продукції з низьким рівнем переробки в аграрному експорті все ще перевищувала 55 %, тоді як середній показник країн ЄС не перевищує 30–35 %. Водночас розрахунки галузевих експертів свідчать, що збільшення частки продукції з високою доданою вартістю на 10 % здатне забезпечити приріст валютних надходжень від аграрного експорту на €3–4 млрд на рік за рахунок вищих експортних цін і меншої волатильності доходів.

Аграрний експорт у таких умовах може стати важливим інструментом міжнародного позиціонування України як надійного постачальника екологічно відповідної, простежуваної та конкурентоспроможної продукції. За даними Єврокомісії, попит на «зелені» та органічні агропродовольчі товари в ЄС у 2021–2024 рр. зростав у середньому на 6–8 % щороку, а сегмент продукції з підтвердженим низьким вуглецевим слідом демонстрував ще вищі темпи зростання. Це відкриває для України можливості розширення присутності не лише на масових, а й на нішевих ринках із вищою маржинальністю.

Реалізація цього потенціалу потребує узгоджених дій держави, бізнесу та фінансових інституцій. Зокрема, за оцінками Національного банку України, для забезпечення сталого переходу до «зеленої» експортної моделі обсяг щорічних інвестицій у екологічну модернізацію аграрного сектору має зрости щонайменше до €40–50 млрд, що вдвічі перевищує середній рівень інвестицій 2020–2024 рр. Водночас роль фінансових інституцій полягає у розвитку «зелених» кредитних і гарантійних інструментів, які здатні знизити вартість капіталу для сільськогосподарських експортерів на 2–4 відсоткові пункти.

Ключовим чинником успіху залишається також розвиток управлінських підходів, орієнтованих на принципи сталого розвитку та експортної диверсифікації. За результатами опитувань, проведених у 2024 р., лише 28–32 % сільськогосподарських підприємств України мають формалізовані «зелені» експортні стратегії, тоді як у країнах Центральної та Східної Європи цей показник перевищує 50 %. Впровадження ESG-орієнтованого стратегічного менеджменту, цифрових систем простежуваності та інтеграції у «зелені» ланцюги доданої вартості може підвищити експортну стійкість підприємств на 15–20 % за показниками доходності та доступу до ринків ЄС.

Отже, у довгостроковій перспективі «зелена» трансформація аграрного експорту України виступає не лише відповіддю на зовнішні регуляторні вимоги, а й стратегічним інструментом структурної модернізації економіки, підвищення конкурентоспроможності та інтеграції України до європейського економічного простору на засадах сталого розвитку.

Висновки і перспективи.

Розвиток аграрного експорту України в умовах «зеленої» трансформації та поглиблення інтеграції до Європейського Союзу постає як комплексний багатовекторний процес, у межах якого тісно переплітаються економічні, екологічні та управлінські складові. Упровадження «зелених» підходів докорінно змінює вимоги до товарної структури, якості та екологічної відповідності аграрної продукції, посилює роль стандартів простежуваності, сертифікації й вуглецевого обліку, а також трансформує механізми формування експортних конкурентних переваг. У цих умовах аграрний експорт дедалі більше орієнтується не на нарощування фізичних обсягів постачання, а на підвищення доданої вартості, екологічної якості та стійкості експортних ланцюгів.

Водночас «зелена» трансформація виступає важливим чинником підвищення адаптивності аграрного експорту до регуляторних і ринкових змін, зумовлених реалізацією Європейського

зеленого курсу, стратегії «Від лану до столу» та впровадженням механізмів вуглецевого регулювання. Здатність українських сільськогосподарських експортерів відповідати цим вимогам формує передумови для зниження нетарифних бар'єрів, розширення доступу до сегментів ринку з вищою платоспроможністю та посилення довіри з боку європейських контрагентів.

Забезпечення сталого розвитку аграрного експорту в євроінтеграційному контексті потребує переходу від фрагментарних та короткострокових заходів до системного стратегічного управління, що базується на інтеграції принципів сталого розвитку в національну експортну політику та корпоративні стратегії сільськогосподарських підприємств. Вирішальну роль у цьому процесі відіграє активна та цілеспрямована державна підтримка, спрямована на стимулювання екологічних інновацій, розвиток інфраструктури сертифікації, логістики та цифрової простежуваності, а також формування сприятливого інвестиційного середовища для «зелених» проєктів в аграрному секторі.

Окремої уваги потребує нарощування інвестицій у екологічну та технологічну модернізацію аграрного виробництва, що виступає ключовою передумовою переходу до експортної моделі, орієнтованої на якість і додану вартість. Узгодження експортної політики України з екологічними та кліматичними пріоритетами ЄС дозволяє не лише мінімізувати регуляторні ризики, а й забезпечити довгострокову стабільність доступу української аграрної продукції до європейських ринків, посилюючи роль аграрного експорту як інструменту структурної модернізації економіки та сталого розвитку держави.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язувати з кількісним оцінюванням впливу «зеленої» трансформації на обсяги, структуру та додану вартість аграрного експорту України. Важливим напрямом є розроблення економетричних і сценарних моделей оцінки ефективності інструментів державної та європейської підтримки адаптації аграрних експортерів до екологічних стандартів ЄС. Перспективним також є аналіз інтеграції українських аграрних підприємств у європейські ланцюги доданої вартості з урахуванням регіональних особливостей і викликів післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Schultz T. W. *Transforming Traditional Agriculture*. New Haven : Yale University Press, 1964. 212 p.
2. van der Linde C. The Deming management method as a source of innovation and competitive advantage. *Journal of Management Studies*. 1999. Vol. 36, No. 4. P. 431–446.
3. North D. C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 152 p.
4. Porter M. E., Kramer M. R. Creating shared value. *Harvard Business Review*. 2011. Vol. 89, No. 1–2. P. 62–77.
5. Петренко К. В., Золотоверх Л. В. Трансформація економічного розвитку агросектору України в умовах інтеграції до ЄС. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2024. Вип. 28. С. 38–45.
6. Щербина С. В. Трансформація аграрного бізнесу в Україні в умовах реалізації Європейського зеленого курсу. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 3 (63). С. 33–43.
7. Petrukha N. Інституційні умови забезпечення зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств у контексті переходу до біоекономіки. *Економічний аналіз*. 2024. Т. 34, № 3. С. 174–189.
8. Карпінська Н. Правові особливості розвитку законодавства України про санітарні та фітосанітарні заходи на етапі гармонізації із законодавством ЄС. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С. 115–120.

Статтю отримано: 11.09.2025 / Рецензування 29.11.2025 / Прийнято до друку: 30.12.2025

Oleksandr Saulyak
Postgraduate Student
National University of Life Resources and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
E-mail: olesaulyak@gmail.com
ORCID: 0009-0007-6154-6604

DEVELOPMENT OF UKRAINIAN AGRICULTURAL EXPORTS IN THE CONTEXT OF “GREEN” TRANSFORMATION AND INTEGRATION INTO THE EU

Abstract

Introduction. The agricultural sector is one of the key drivers of Ukraine's export potential, providing a significant share of foreign exchange earnings and playing an important role in global food security. At the same time, the current stage of agricultural export development is taking place in conditions of significant transformations associated with the “green” transformation of the economy and Ukraine's integration into the European economic space.

Methods. The article uses a set of general scientific and special research methods. Theoretical aspects of the development of agricultural exports in conditions of “green” transformation and European integration are summarized using methods of analysis and synthesis, induction and deduction, as well as a systemic approach. Statistical methods, comparative analysis and graphical techniques based on data from the State Service of Ukraine, Eurostat, OECD and FAO were used to assess the dynamics and structural changes in agricultural exports. The role of the “green” transformation was substantiated using institutional analysis, structural and logical modeling and generalization of the EU's international experience.

Results. The study found that the “green” transformation and European integration are changing the model of Ukrainian agricultural exports, causing a transition from a predominantly raw material orientation to an export strategy based on increasing added value, quality and environmental compliance of products. It is substantiated that the integration of EU environmental standards, traceability systems and carbon accounting into the national export policy increases the adaptability of agricultural exporters and reduces the impact of non-tariff barriers on access to European markets. It is proven that the effectiveness of agricultural export development in the context of the “green” transformation largely depends on systemic strategic management, state support for environmental innovations and investments in technological modernization of agricultural production.

Discussion. Prospects for further research should be linked to a quantitative assessment of the impact of the “green” transformation on the volume, structure and added value of Ukrainian agricultural exports. An important direction is the development of econometric and scenario models for assessing the effectiveness of state and European support instruments for the adaptation of agricultural exporters to EU environmental standards. Also promising is the analysis of the integration of Ukrainian agricultural enterprises into European value chains, taking into account regional characteristics and challenges of post-war recovery.

Keywords: agricultural exports, “green” transformation, European integration, sustainable development, EU environmental standards, competitiveness, institutional factors, value chains.

References

1. Schultz, T. W. (1964). *Transforming traditional agriculture* (pp. 1–212). New Haven, CT: Yale University Press.
2. van der Linde, C. (1999). The Deming management method as a source of innovation and competitive advantage. *Journal of Management Studies*, 36(4), 431–446. <https://doi.org/10.1111/1467-6486.00140>
3. North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance* (pp. 1–152). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
4. Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 89(1–2), 62–77.
5. Petrenko, K. V., & Zolotoverkh, L. V. (2024). Transformatsiia ekonomichnoho rozvytku ahrosektoru Ukrainy v umovakh intehratsii do YeS [Transformation of economic development of Ukraine's agricultural sector under EU integration]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy “Kyivskyi politekhnichnyi instytut”*, (28), 38–45.
6. Shcherbyna, S. V. (2021). Transformatsiia aharnoho biznesu v Ukraini v umovakh realizatsii Yevropeiskoho zelenoho kursu [Transformation of agrarian business in Ukraine under the implementation of the European Green Deal]. *Vcheni zapysky Universytetu “KROK”*, (3(63)), 33–43.

7. Petrukha, N. (2024). Instytutsiini umovy zabezpechennia zelenoi transformatsii silskohospodarskykh pidpriemstv u konteksti perekhodu do bioekonomiky [Institutional conditions for ensuring the green transformation of agricultural enterprises in the context of transition to the bioeconomy]. *Ekonomichnyi analiz*, 34(3), 174–189.

8. Karpinska, N. (2020). Pravovi osoblyvosti rozvytku zakonodavstva Ukrainy pro sanitarni ta fitosanitarni zakhody na etapi harmonizatsii iz zakonodavstvom YeS [Legal features of the development of Ukrainian legislation on sanitary and phytosanitary measures at the stage of harmonization with EU law]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, (12), 115–120.

Received: 09.11.2025 / Review 11.29.2025/ Accepted 12.30.2025

